

POSTANOWIENIE

31 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 31 marca 2026 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
z udziałem Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy
o zasiedzenie,
na skutek skargi kasacyjnej P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie
z 19 września 2023 r., V Ca 2154/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża wnioskodawcę kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym,

które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z 19 września 2023 r. (sygn. akt V Ca 2154/22) pełnomocnik wnioskodawcy P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powołując się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem, za zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione, mające charakter istotny i ściśle jurydyczny, dające się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08). Chodzi o zagadnienie abstrakcyjne, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej sprawy, lecz także dla innych podobnych przypadków. Wymóg przedstawienia zagadnienia w sposób ogólny i abstrakcyjny ma na celu umożliwienie Sądowi Najwyższemu udzielenia uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia jednostkowego sporu. Przy czym sformułowanie zagadnienia prawnego, jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinno cechować się analogiczną wagą jak pytanie prawne kierowane przez sąd drugiej instancji na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., nie tylko w zakresie formy, lecz przede wszystkim treści, tj. dotyczyć poważnych wątpliwości interpretacyjnych, które nie dają się rozwikłać przy zastosowaniu powszechnie przyjętych reguł wykładni, a których rozstrzygnięcie ma znaczenie wykraczające poza ramy konkretnej sprawy (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z 14 września 2012 r., I UK 218/12, z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15 oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Przede wszystkim chodzi o jurydyczne

przedstawienie analizy stanu prawnego, orzecznictwa oraz wynikającego z tego problemu prawnego o takiej wadze, aby mógł być uznany za istotne zagadnienie prawne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2007 r., II PK 159/07). Podkreśla się konieczność wskazania na występujące rozbieżności interpretacyjne przy rozstrzyganiu przedstawionego zagadnienia prawnego w orzecznictwie lub nauce prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17, z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17 oraz z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego – poza sytuacją określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – jest ochrona interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitości wykładni prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99). Z tego względu przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wymaga wykazania przez skarżącego – w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie – wskazanych wyżej wymagań.

W niniejszej sprawie skarżący nie wykazał istnienia przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Wnioskodawca, powołując się na tą przesłankę, upatruje istnienia istotnego zagadnienia prawnego w odpowiedzi na pytanie, czy w sprawie o zasiedzenie nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa, która przed dniem 1 lutego 1989 r. i po tej dacie pozostawała we władaniu przedsiębiorstwa państwowego w ramach zarządu, możliwe jest – w świetle art. 336 k.c. w zw. z art. 128 k.c. – przypisanie temu przedsiębiorstwu posiadania odpowiadającego posiadaniu samoistnemu przed dniem 1 lutego 1989 r., czy też władanie to należy taktować jako odpowiadające treści posiadania zależnego. W istocie skarżący sprowadza zagadnienie prawne do pytania, czy władanie nieruchomością Skarbu Państwa przez przedsiębiorstwo państwowe, wykonywane przed dniem 1 lutego 1989 r. w ramach zarządu, może być kwalifikowane jako posiadanie samoistne w rozumieniu art. 336 k.c., a w konsekwencji – czy okres tego władania może być zaliczony do biegu terminu zasiedzenia po zniesieniu zasady jednolitości własności państwowej.

Przedstawione przez skarżącego istotne zagadnienie prawne nie spełnia przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ponieważ kwestia charakteru władania nieruchomościami Skarbu Państwa przez przedsiębiorstwa państwowe przed dniem 1 lutego 1989 r. została jednoznacznie i wielokrotnie rozstrzygnięta w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Konsekwentnie przyjmuje się, że przedsiębiorstwo państwowe, któremu powierzono mienie Skarbu Państwa, wykonywało jedynie tzw. zarząd operatywny, kwalifikowany na gruncie prawa rzeczowego jako posiadanie zależne lub dzierżenie (art. 338 k.c.), podczas gdy posiadaczem samoistnym pozostawał Skarb Państwa. Zarząd ten nie kreował po stronie przedsiębiorstwa państwowego żadnych uprawnień właścicielskich i nie mógł prowadzić do nabycia przez to przedsiębiorstwo własności przez zasiedzenie. Stanowisko to zostało potwierdzone w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadzie prawnej - z 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91 (OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118), oraz w licznych późniejszych orzeczeniach. Sądy obu instancji powołały się na tę utrwaloną linię orzecniczą oraz liczne postanowienia i wyroki dotyczące zarządu operatywnego, charakteru posiadania przedsiębiorstw państwowych i warunków przekształcenia posiadania zależnego w samoistne.

Zmiana art. 128 k.c. dokonana ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. z 1989 r., Nr 3, poz. 11) nie spowodowała przekształcenia posiadania zależnego czy innej formy władania w posiadanie samoistne ani nie wywołała skutków uwłaszczeniowych po stronie przedsiębiorstw państwowych; nowelizacja ta jedynie rozszerzyła zdolność prawną państwowych osób prawnych, nie zmieniając charakteru władania, które jest stanem faktycznym. Przekształcenie zarządu w prawo użytkowania wieczystego (co do gruntów) lub własność (co do budynków) nastąpiło dopiero na podstawie ustawy z 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, co jednoznacznie potwierdziła uchwała III CZP 38/91. Gdyby przedsiębiorstwa państwowe były posiadaczami samoistnymi przed 1989 r., ustawodawca musiałby uwzględnić skutki zasiedzenia w ustawie uwłaszczeniowej, czego nie uczynił.

Jednolitość tej linii orzecniczej potwierdza również postanowienie Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2015 r., III CSK 307/15, w którym Sąd Najwyższy stwierdził wprost, że posiadanie nieruchomości przez przedsiębiorstwo państwowe

przed dniem 1 lutego 1989 r. nie miało charakteru samoistnego, a ewentualne zasiedzenie mogło prowadzić wyłącznie do nabycia własności przez Skarb Państwa. W orzeczeniu tym podkreślono także, że zmiana art. 128 k.c. dokonana ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. z 1989 r. Nr 3, poz. 11) nie spowodowała przekształcenia posiadania zależnego w posiadanie samoistne, a przekształcenie zarządu w prawo użytkowania wieczystego lub własność nastąpiło dopiero na podstawie ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości. W najnowszym orzecznictwie Sąd Najwyższy konsekwentnie prezentuje jednolite stanowisko, zgodnie z którym w okresie obowiązywania art. 128 k.c. państwowe osoby prawne nie mogły przeciwstawić Skarbowi Państwa żadnych uprawnień właścicielskich, a wykonywane przez nie władztwo nad nieruchomościami Skarbu Państwa nie miało charakteru posiadania samoistnego. Podkreślono również, że czas władania nieruchomością Skarbu Państwa przez przedsiębiorstwo państwowe nie podlega doliczeniu do okresu posiadania prowadzącego do zasiedzenia, a uchylenie zasady jednolitej własności państwowej z dniem 1 lutego 1989 r. nie spowodowało automatycznego przekształcenia posiadania zależnego w posiadanie samoistne (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 marca 2022 r., II CSKP 96/22, z 16 listopada 2022 r., II CSKP 767/22, z 11 maja 2023 r., I CSK 3776/22 i z 29 maja 2024 r., I CSK 1884/23).

Orzeczenia, na które powołuje się skarżący, dotyczą odmiennych stanów faktycznych, w szczególności spraw o zasiedzenie służebności przesyłu, służebności gruntowych lub roszczeń z art. 231 k.c., i nie odnoszą się do zasiedzenia nieruchomości Skarbu Państwa przez przedsiębiorstwo państwowe. Odnoszą się one do stosunków przedsiębiorstwa państwowego z osobami trzecimi, a nie do stosunków wewnętrznych między przedsiębiorstwem państwowym a Skarbem Państwa. Z tego względu nie wykazują żadnych rozbieżności w orzecznictwie, które mogłyby mieć znaczenie dla niniejszej sprawy ani nie podważają utrwalonej i jednolitej linii orzeczniczej dotyczącej charakteru posiadania nieruchomości państwowych przed 1 lutego 1989 r.

Skarżący powołuje się na postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2017 r., IV CSK 139/16 (w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania błędnie oznaczone jako IV CSK 139/17), twierdząc, że orzeczenie to potwierdza możliwość traktowania przedsiębiorstwa państwowego jako posiadacza samoistnego nieruchomości Skarbu Państwa w okresie obowiązywania art. 128 k.c. Argumentacja ta jest jednak wynikiem błędnej interpretacji tego orzeczenia i pomija zarówno jego kontekst, jak i utrwaloną linię orzeczniczą dotyczącą charakteru posiadania mienia państwowego przed 1 lutego 1989 r. Powołane orzeczenie nie dotyczyło sytuacji, w której przedsiębiorstwo państwowe władało nieruchomością Skarbu Państwa w ramach zarządu, ani nie odnosiło się do możliwości doliczania okresu sprzed 1 lutego 1989 r. do biegu zasiedzenia. Zapadło ono na tle stosunków przedsiębiorstwa państwowego z osobami trzecimi, a nie relacji z właścicielem nieruchomości – Skarbem Państwa. Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał w tym orzeczeniu, że przedsiębiorstwo państwowe „nie mogło przeciwstawić własnych uprawnień Skarbowi Państwa”, a jego pozycja „podobna do właściciela” odnosiła się wyłącznie do stosunków zewnętrznych, tj. wobec osób trzecich. Skarżący pomija tę kluczową część uzasadnienia i wywodzi z orzeczenia wnioski sprzeczne z jego treścią. Nie sposób zatem przyjąć, aby z powołanego orzeczenia wynikało, że przedsiębiorstwo państwowe mogło być posiadaczem samoistnym nieruchomości Skarbu Państwa w relacji do tego podmiotu ani że okres władania sprzed 1 lutego 1989 r. może być zaliczony do biegu terminu zasiedzenia. Orzeczenie to nie tworzy żadnej rozbieżności w orzecznictwie i nie podważa jednolitego stanowiska Sądu Najwyższego, zgodnie z którym w okresie obowiązywania art. 128 k.c. posiadaczem samoistnym mienia państwowego był wyłącznie Skarb Państwa, zaś przedsiębiorstwo państwowe wykonywało jedynie zarząd operatywny, odpowiadający posiadaniu zależnemu.

W tych okolicznościach przedstawione przez skarżącego zagadnienie nie ma charakteru nowego ani niewyjaśnionego. Skarżący w istocie zmierza do zakwestionowania ustaleń faktycznych i oceny charakteru władania, co pozostaje poza zakresem przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Podnoszona przez skarżącego liczba podobnych postępowań ani ich potencjalne znaczenie ekonomiczne nie tworzą „istotnego zagadnienia prawnego”, a argumentacja wniosku nie wskazuje na istnienie jakichkolwiek poważnych, nierozstrzygniętych wątpliwości interpretacyjnych wymagających ingerencji Sądu Najwyższego. Skoro

zagadnienie to zostało rozstrzygnięte w orzecznictwie, powołana przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie została wykazana.

W sprawie nie zachodzi również nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. z uwzględnieniem normy zawartej w art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c., obciążając nimi wnioskodawcę, który przegrał sprawę w postępowaniu kasacyjnym.

Dariusz Dończyk

(A.G.)

[a.ł]